

Η ΕΝΙΑΙΑ ΑΡΧΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ

4^ο ΚΛΙΜΑΚΙΟ

Συνήλθε στην έδρα της στις 14 Ιουλίου 2023 με την εξής σύνθεση: Βασιλική Καραδήμα Πρόεδρος, Μαρία Μανδράκη Εισηγήτρια και Μαργαρίτα Κανάβα, Μέλη.

Για να εξετάσει την από 06.06.2023 (ημερομηνία ανάρτησης στον ηλεκτρονικό τόπο του διαγωνισμού στο ΕΣΗΔΗΣ) με ΓΑΚ ΕΑΔΗΣΥ 836/06.06.2023 προδικαστική προσφυγή της εταιρείας με την επωνυμία «...» και τον διακριτικό τίτλο «...», που εδρεύει στον «...», όπως εκπροσωπείται νόμιμα.

Κατά του «...» (εφεξής «αναθέτουσα αρχή») και ειδικότερα δε κατά της με αριθμ. πρωτ.153701/12.05.2023 απόφασης της αναθέτουσας αρχής, κατά το μέρος που έγινε δεκτή η προσφορά της διαγωνιζόμενης εταιρείας με την επωνυμία «...» και τον διακριτικό τίτλο «...» και αναδείχθηκε η τελευταία προσωρινή ανάδοχος του διαγωνισμού.

Της παρεμβαίνουσας εταιρείας με την επωνυμία «...» με τον διακριτικό τίτλο «...», που εδρεύει στη «...», όπως εκπροσωπείται νόμιμα, η οποία άσκησε την από 19.06.2023 (ημερομηνία ανάρτησης στον ηλεκτρονικό τόπο του διαγωνισμού στο ΕΣΗΔΗΣ) παρέμβασή της, επί σκοπώ απόρριψης της προκείμενης προσφυγής και διατήρησης ισχύος της προσβαλλομένης πράξης.

Η συζήτηση άρχισε, αφού άκουσε την Εισηγήτρια.

Αφού μελέτησε τα σχετικά έγγραφα,

σκέφτηκε κατά το Νόμο

Αριθμός απόφασης: 1165/2023

1. Επειδή, για την άσκηση της προσφυγής, έχει καταβληθεί το νόμιμο παράβολο, σύμφωνα με τα άρθρα 363 του Ν. 4412/2016 και 5 του Π.Δ. 39/2017, ποσού 15.000,00 ευρώ (βλ. ηλεκτρονικό παράβολο με κωδικό «...» και την εκτύπωση από τη σελίδα της Γενικής Γραμματείας Πληροφοριακών Συστημάτων του Υπουργείου Οικονομικών με την ένδειξη «ΔΕΣΜΕΥΜΕΝΟ»).

2. Επειδή, ο ένδικος διαγωνισμός, ως εκ του αντικειμένου του και της προϋπολογισθείσας δαπάνης, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του ν. 4412/2016 (Α' 147) και η ένδικη διαφορά διέπεται από τις διατάξεις του Βιβλίου IV αυτού, περί έννομης προστασίας κατά τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων.

3. Επειδή, όπως προκύπτει από τα μηνύματα που έχουν αναρτηθεί μέσω του συνδέσμου «επικοινωνία» στον ηλεκτρονικό τόπο του διαγωνισμού στο ΕΣΗΔΗΣ (με α/α συστήματος «...»), η προσφυγή ασκήθηκε εμπροθέσμως και εν γένει παραδεκώς. Και τούτο διότι, η προθεσμία προσβολής της βλαπτικής πράξης εκκινεί από την πλήρη γνώση αυτής, συμπεριλαμβανομένων και των αιτιολογιών της, εν προκειμένω των υποβληθεισών αιτιολογιών των φερόμενων ως ασυνήθιστα χαμηλών προσφορών των λοιπών διαγωνιζομένων, που η αναθέτουσα αρχή, ως εμφανίζεται από τον ηλεκτρονικό τόπο του προκείμενου διαγωνισμού στο ΕΣΗΔΗΣ, κοινοποίησε μεταξύ των λοιπών διαγωνιζόμενων και στη προσφεύγουσα στις 24.05.2023, κατόπιν της από 18.05.2023 πρόσκλησης της περί επανυποβολής των εξηγήσεων των οικονομικών φορέων, «απαλείφοντας (οι διαγωνιζόμενοι) μόνο τυχόν ονόματα υπεργολάβων, προμηθευτών, προσωπικού, ή λοιπά στοιχεία που αποτελούν επαγγελματικό απόρρητο ή προσωπικά δεδομένα, και δεν έχουν σχέση με τον υπολογισμό του κόστους του έργου.» Επέκεινα, εμπροθέσμως και εν γένει παραδεκώς, κατά την έννοια των διατάξεων του άρθρου 7 του π.δ. 39/2017 και του άρθρου 362 παρ. 3 του ν. 4412/2016 ασκεί την παρέμβασή της, η ως άνω παρεμβαίνουσα εταιρεία, καθώς διά της προσβαλλομένης απόφασης αναδείχθηκε προσωρινή ανάδοχος του υπό ανάθεση έργου, συνεπώς ευλόγως επιδιώκει τη διατήρηση ισχύος αυτής, επί σκοπώ σύναψης της

Αριθμός απόφασης: 1165/2023

επίμαχης σύμβασης. Περαιτέρω, εμπροθέσμως η αναθέτουσα αρχή, διά του με αριθμ. πρωτ. 198542/21.06.2023 εγγράφου της, διατυπώνει τις απόψεις της επί της προκείμενης προσφυγής, αναρτώντας το σχετικό έγγραφο στον ηλεκτρονικό τόπο του διαγωνισμού στο ΕΣΗΔΗΣ, στις 21.06.2023 ομοίως δε, εμπροθέσμως και παραδεκτως υποβάλλει η προσφεύγουσα το υπόμνημα της, στις 26.06.2023, στον ηλεκτρονικό τόπο του διαγωνισμού στο ΕΣΗΔΗΣ. Εκπροθέσμως, εντούτοις και επομένως απαραδέκτως, υποβάλλει η ώδε παρεμβαίνουσα συμπληρωματικό υπόμνημα, στις 04.07.2023, δοθέντος ότι σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 1 του άρθρου 365 του ν. 4412/2016 «Συμπληρωματικά υπομνήματα κατατίθενται από οποιοδήποτε από τα μέρη μέσω της πλατφόρμας του ΕΣΗΔΗΣ, ... το αργότερο εντός πέντε (5) ημερών από την κοινοποίηση των απόψεων της αναθέτουσας αρχής.»

4. Επειδή, με την από «...» Διακήρυξη προκηρύχθηκε ανοικτός ηλεκτρονικός διαγωνισμός, άνω των ορίων για την ανάθεση της σύμβασης έργου με τίτλο «...» με κριτήριο κατακύρωσης την πλέον συμφέρουσα προσφορά βάσει τιμής, συνολικής προϋπολογισθείσας δαπάνης 18.548.387,10 ευρώ μη συμπεριλαμβανομένου ΦΠΑ, ο οποίος αναρτήθηκε στο Κεντρικό Ηλεκτρονικό Μητρώο Δημοσίων Συμβάσεων (Κ.Η.Μ.ΔΗ.Σ.) στις 23.11.2022 με Α.Δ.Α.Μ. «...», καθώς και στη διαδικτυακή πύλη του ΕΣΗΔΗΣ, όπου ο επίμαχος διαγωνισμός έλαβε συστημικό αριθμό «...». Στον διαγωνισμό που διενεργήθηκε υπέβαλαν προσφορά δεκαπέντε (15) διαγωνιζόμενοι οικονομικοί φορείς, διά της προσβαλλομένης δε και κατ' αποδοχόν του Ι πρακτικού της επιτροπής, έγιναν αποδεκτές οι παρασχεθείσες από την ώδε προσφεύγουσα και ώδε παρεμβαίνουσα εταιρείες σχετικές εξηγήσεις για τις φερόμενες ως ασυνήθιστα χαμηλές προσφορές τους (με μέση τεκμαρτή έκπτωση 31,10% και 37,52% αντιστοίχως), και κατόπιν τούτου, εγκρίθηκε η ανάδειξη της ώδε παρεμβαίνουσας εταιρείας ως προσωρινής αναδόχου του επίδικου έργου. Κατά της ανωτέρω απόφασης, στρέφεται η προσφεύγουσα διά της υπό κρίση προσφυγής της, μετ' εννόμου συμφέροντος, καθ' ο μέρος έγιναν αποδεκτές οι εξηγήσεις και κατ' επέκταση η προσφορά της ώδε παρεμβαίνουσας και αναδείχθηκε προσωρινή ανάδοχος του έργου, δοθέντος ότι η προσφορά της

Αριθμός απόφασης: 1165/2023

έχει κριθεί παραδεκτή και καταταγεί στην δεύτερη θέση σε σειρά μειοδοσίας και επομένως, στην περίπτωση αποδοχής της προσφυγής της, εύλογα προσδοκά ότι θα αναδειχθεί προσωρινή ανάδοχος της υπό ανάθεση σύμβασης.

5. Επειδή, πιο συγκεκριμένα και με τον πρώτο λόγο της προσφυγής της, υποστηρίζει η προσφεύγουσα ότι η προσβαλλόμενη απόφαση της αναθέτουσας αρχής είναι ακυρωτέα, καθ' ο μέρος έκανε αποδεκτή την προσφορά της ώδε παρεμβαίνουσας λόγω συνδρομής στο πρόσωπο της λόγων αποκλεισμού και υποβολής εναλλακτικής προσφοράς. Ισχυρίζεται συναφώς η προσφεύγουσα ότι σε αντίθεση με την Απόφαση Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (ΑΕΠΟ) του επίμαχου έργου, ως ισχύει (βλ. Κεφάλαιο «Δ2. Φάση κατασκευής του έργου και διαμόρφωσης του περιβάλλοντος χώρου» παρ. 10 -σελ. 18- της με αριθ. πρωτ. 76734/14.09.2021 Απόφασης) όπου ορίζεται ότι «10. Τα απαιτούμενα για την κατασκευή του έργου υλικά να λαμβάνονται αποκλειστικά από νομίμως λειτουργούντα λατομεία και μονάδες σκυροδέματος.» η παρεμβαίνουσα εταιρεία έχει ρητά δηλώσει, στην έκθεση αιτιολόγησης της προσφοράς της, προμήθεια σκυροδέματος που παράγεται από εργοταξιακό παρασκευαστήριο στον τόπο του έργου, ήτοι έχει δηλώσει τρόπο παραγωγής και προμήθειας σκυροδέματος που παραβιάζει τους ως άνω εγκεκριμένους περιβαλλοντικούς όρους, επιπλέον δε και εξαιτίας αυτού, προβαίνει σε ψευδή δήλωση στο σχετικό πεδίο του ΕΕΕΣ όπου απάντησε αρνητικά στο ερώτημα αυτού περί παραβίασης του περιβαλλοντικού δικαίου. Τούτων δοθέντων και κατά τα ιστορούμενα στη προσφυγή, η προσφορά της παρεμβαίνουσας αποτελεί εναλλακτική προσφορά διότι ενέχει τροποποίηση των τεχνικών ή οικονομικών χαρακτηριστικών της σύμβασης που επιφέρει μια επιχείρηση με την προσφορά της. Ειδικότερα παραπονείται η προσφεύγουσα ότι, όπως προκύπτει από την προσφορά της παρεμβαίνουσας και δη από την έκθεση αιτιολόγησης της φερόμενης ως ασυνήθιστα χαμηλής προσφοράς της, δηλώνει η τελευταία προμήθεια σκυροδέματος με παραγωγή αυτού από εργοταξιακό παρασκευαστήριο στον τόπο του έργου, όπερ ωστόσο διαφέρει από την προμήθεια σκυροδέματος από νομίμως λειτουργούσα μονάδα παραγωγής σκυροδέματος, ως απαιτείται και προβλέπεται στους

Αριθμός απόφασης: 1165/2023

εγκεκριμένους Περιβαλλοντικούς Όρους. Με τον δεύτερο λόγο της προσφυγής της υποστηρίζει η προσφεύγουσα ότι είναι ακυρωτέα η προσβαλλομένη διότι πλημμελώς κρίθηκε διά αυτής, επαρκής η αιτιολόγηση της φερόμενης ως ασυνήθιστα χαμηλής προσφοράς της παρεμβαίνουσας εταιρείας. Ειδικότερα, ισχυρίζεται η προσφεύγουσα ότι η υποβληθείσα από τη παρεμβαίνουσα αιτιολόγηση αποκλίνει σημαντικά στα επιμέρους σημεία τα οποία είναι κρίσιμα για την οικονομοτεχνική ανάλυση του έργου. Η δε προσδοκώμενη κερδοφορία δεν τεκμηριώνεται στην αιτιολόγηση της με επάρκεια καθώς βασίζεται σε εσφαλμένες παραδοχές και εκτιμήσεις, αλλά και μαθηματικά σφάλματα σε σχέση με βασικά στοιχεία για το κόστος του έργου όπως τις αποστάσεις από πηγές λήψης και διάθεσης κρίσιμων υλικών, τις ημερήσιες δαπάνες βασικού μηχανολογικού εξοπλισμού, το κόστος παραγωγής σκυροδέματος, τους εγκεκριμένους περιβαλλοντικούς όρους του έργου και ενέχει ελλείψεις και «λογικά άλματα» στην κοστολόγηση κρίσιμων εργασιών. Αντίθετα από τα στοιχεία της αιτιολόγησης προκύπτει, κατά τη προσφεύγουσα, ότι η ώδε παρεμβαίνουσα εταιρία, με την προσφερόμενη εν προκειμένω, έκπτωση θα υποστεί ζημία προκειμένου να εκτελέσει τις εργασίες του έργου σύμφωνα με τις επί τόπου συνθήκες αυτού, τους εγκεκριμένους περιβαλλοντικούς όρους, τις τεχνικές προδιαγραφές, την διακήρυξη και τα λοιπά τεύχη δημοπράτησης. Επιπροσθέτως αναφέρει η προσφεύγουσα ότι για περιπτώσεις μικρής δαπάνης ομάδας εργασιών έναντι σημαντικής δαπάνης σε ομάδα εργασιών που αιτιολογήθηκε, υπάρχει «καλή πρακτική» η οποία έχει διατυπωθεί σε άλλους διαγωνισμούς και θα έπρεπε να ληφθεί υπόψη στην αιτιολογική έκθεση της παρεμβαίνουσας εταιρείας, για λόγους αξιοπιστίας και ευνοϊκής αντιμετώπισης της αιτιολόγησης. Παραθέτει δε στη συνέχεια της προσφυγής της η προσφεύγουσα ειδικότερους λόγους αναφορικά με την αιτιολόγηση του άμεσου και του έμμεσου κόστους στις παρασχεθείσες από τη παρεμβαίνουσα εξηγήσεις που αφορούν συγκεκριμένα σε 1) ΕΦΚΑ Δαπάνη ασφαλιστικών εισφορών εργατοτεχνικού προσωπικού, 2) ημερήσια δαπάνη ιδιόκτητου μηχανολογικού εξοπλισμού, 3.1) οικονομική ανάλυση κόστους παραγωγής σκυροδέματος 3.2) εγκεκριμένους περιβαλλοντικούς όρους - διακήρυξη του έργου, 4) παραδοχές και μεθοδολογία υπολογισμού κόστους μεταφορικού

Αριθμός απόφασης: 1165/2023

έργου, 5) διάθεση προϊόντων εκσκαφής και απόβλητων υλικών ΑΕΚΚ – αποστάσεις από το έργο, 6) Ομάδα Α-4, 7) προμήθεια υλικών Α/Τ Α-35, 8) ομάδα Α-9 (Α/Τ Α-50), 9) ομάδα Α-10, 10) ομάδα Α-11, 11) άρθρα τιμολογίου Β-1 και Β-2, 12) ομάδα Β-3 (Γενικοί Όροι Τιμολογίου Σκυροδεμάτων), 13) ομάδα Α-2 (Συνεργείο εκσκαφής και Μεταφοράς), 14) ομάδα Α-3 (Συνεργείο εκσκαφής και Μεταφοράς), 15) έμμεσο κόστος και ειδικότερα 15.1) τιμές πεδίου Β9, 15.2) τιμές πεδίου Β10. Εκ των ανωτέρω προκύπτει, κατά τη προσφεύγουσα, ότι η οικονομική προσφορά της παρεμβαίνουσας εταιρείας είναι ζημιογόνα κατά 1.214.245,09€. Επιπλέον διατείνεται η προσφεύγουσα ότι εφόσον οι παρασχεθείσες από τη παρεμβαίνουσα εξηγήσεις βρῖθουν σφαλμάτων και πλημμελειών, τα οποία οδηγούν στην μη επάρκεια τους, η προσφορά της καθίσταται απορριπτέα, ως απαράδεκτη και τούτο μάλιστα ανεξαρτήτως του αν, εντέλει, η προσφορά της είναι ζημιογόνος ή όχι.

6. Επειδή, το άρθρο 88 του ν. 4412/2016" Δημόσιες Συμβάσεις Έργων Προμηθειών και Υπηρεσιών (προσαρμογή στις Οδηγίες 2014/24/ΕΕ και 214/25/ΕΕ) ΦΕΚ Α' 200/24.10.16" «Ασυνήθιστα χαμηλές προσφορές (άρθρο 69 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)», όπως ίσχυε κατά τον χρόνο δημοσίευσης της διακήρυξης, μετά την τροποποίησή του με το άρθρο 32 του ν. 4782/2021 (Α' 36), ορίζει τα εξής : «1. Όταν οι προσφορές φαίνονται ασυνήθιστα χαμηλές σε σχέση με τα έργα, τα αγαθά ή τις υπηρεσίες, οι αναθέτουσες αρχές απαιτούν από τους οικονομικούς φορείς να εξηγήσουν την τιμή ή το κόστος που προτείνουν στην προσφορά τους, εντός αποκλειστικής προθεσμίας είκοσι (20) ημερών από την κοινοποίηση της πρόσκλησης της αναθέτουσας αρχής. Αν ο οικονομικός φορέας δεν ανταποκριθεί στη σχετική πρόσκληση της αναθέτουσας αρχής εντός της άνω προθεσμίας και δεν υποβάλλει εξηγήσεις, η προσφορά του απορρίπτεται ως μη κανονική [...] 2. Οι εξηγήσεις της παρ. 1 μπορεί να αφορούν ιδίως: α) τα οικονομικά χαρακτηριστικά της μεθόδου κατασκευής [...], β) τις επιλεγείσες τεχνικές λύσεις ή τις εξαιρετικά ευνοϊκές συνθήκες που διαθέτει ο προσφέρων [...] για την εκτέλεση του έργου, γ) την πρωτοτυπία του έργου [...], δ) τη συμμόρφωση προς τις υποχρεώσεις της παρ. 2 του άρθρου 18 [...] ε) [...] στ) [...] 3. Η αναθέτουσα αρχή αξιολογεί τις

Αριθμός απόφασης: 1165/2023

παρεχόμενες πληροφορίες, σε συνεννόηση με τον προσφέροντα. Μπορεί να απορρίψει την προσφορά μόνο εάν τα παρεχόμενα στοιχεία δεν εξηγούν κατά τρόπο ικανοποιητικό το χαμηλό επίπεδο της τιμής ή του κόστους που προτείνεται, λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων που αναφέρονται στην παρ. 2. Οι αναθέτουσες αρχές απορρίπτουν την προσφορά, εάν διαπιστώσουν ότι η προσφορά είναι ασυνήθιστα χαμηλή, διότι δεν συμμορφώνεται με τις ισχύουσες υποχρεώσεις της παρ. 2 του άρθρου 18. 4. [...] 5. [...] 5α. Στις δημόσιες συμβάσεις έργων, μελετών, παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, ως ασυνήθιστα χαμηλές προσφορές, σε κάθε περίπτωση, τεκμαίρονται προσφορές που υποβάλλονται σε διαγωνισμό και εμφανίζουν απόκλιση μεγαλύτερη των δέκα (10) ποσοστιαίων μονάδων από τον μέσο όρο του συνόλου των εκπτώσεων των παραδεκτών προσφορών που υποβλήθηκαν. Η αναθέτουσα αρχή δύναται να κρίνει ότι συνιστούν ασυνήθιστα χαμηλές προσφορές και προσφορές με μικρότερη ή καθόλου απόκλιση από το ως άνω όριο. Οι παρεχόμενες εξηγήσεις του οικονομικού φορέα, ιδίως ως προς τον προσδιορισμό των οικονομικών μεγεθών, με τις οποίες ο προσφέρων διαμόρφωσε την προσφορά του, αποτελούν δεσμευτικές συμφωνίες και τμήμα της σύμβασης ανάθεσης που δεν μπορούν να μεταβληθούν καθ' όλη τη διάρκεια εκτέλεσης της σύμβασης. 6. [...]».

7. Επειδή, οι παραπάνω νομοθετικές ρυθμίσεις έχουν υιοθετηθεί και από την υπόψη διακήρυξη, ως εξής: «4.1 Ηλεκτρονική Αποσφράγιση/Αξιολόγηση/Έγκριση πρακτικού [...] στ) Στη συνέχεια, η Επιτροπή Διαγωνισμού, την ίδια ημέρα, ελέγχει τα δικαιολογητικά συμμετοχής του άρθρου 24.2 της παρούσας, κατά τη σειρά της μειοδοσίας, αρχίζοντας από τον πρώτο μειοδότη. [...] η) Η περιγραφόμενη διαδικασία καταχωρείται στο πρακτικό της Επιτροπής Διαγωνισμού ή σε παράρτημά του, που υπογράφεται από τον Πρόεδρο και τα μέλη της. Ως ασυνήθιστα χαμηλές προσφορές, τεκμαίρονται οικονομικές προσφορές που εμφανίζουν απόκλιση μεγαλύτερη των δέκα (10) ποσοστιαίων μονάδων από τον μέσο όρο του συνόλου των εκπτώσεων των παραδεκτών προσφορών που υποβλήθηκαν. Η αναθέτουσα αρχή δύναται να κρίνει ότι συνιστούν ασυνήθιστα χαμηλές προσφορές και

Αριθμός απόφασης: 1165/2023

προσφορές με μικρότερη ή καθόλου απόκλιση από το ως άνω όριο. Στις παραπάνω περιπτώσεις, η αναθέτουσα αρχή απαιτεί από τους οικονομικούς φορείς να εξηγήσουν την τιμή ή το κόστος που προτείνουν στην προσφορά τους, εντός αποκλειστικής προθεσμίας είκοσι (20) ημερών από την κοινοποίηση της σχετικής πρόσκλησης, η οποία αποστέλλεται μέσω της λειτουργίας «Επικοινωνία» του υποσυστήματος. Αν οικονομικός φορέας δεν ανταποκριθεί στη σχετική πρόσκληση της αναθέτουσας αρχής εντός της άνω προθεσμίας και δεν υποβάλλει εξηγήσεις, η προσφορά του απορρίπτεται ως μη κανονική και καταπίπτει υπέρ της αναθέτουσας αρχής η εγγυητική επιστολή συμμετοχής. Αν οι εξηγήσεις δεν γίνουν αποδεκτές, η προσφορά απορρίπτεται, ωστόσο δεν καταπίπτει η εγγυητική επιστολή συμμετοχής. Οι παρεχόμενες εξηγήσεις του οικονομικού φορέα, οι οποίες υποβάλλονται, ομοίως, μέσω της λειτουργίας «Επικοινωνία», ιδίως ως προς τον προσδιορισμό οικονομικών μεγεθών, με τις οποίες ο προσφέρων διαμόρφωσε την προσφορά του, αποτελούν δεσμευτικές συμφωνίες και τμήμα της σύμβασης ανάθεσης που δεν μπορούν να μεταβληθούν καθ' όλη τη διάρκεια εκτέλεσης της σύμβασης. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται τα αναλυτικά αναφερόμενα στα άρθρα 88 και 89 του ν.4412/2016 Η Επιτροπή Διαγωνισμού ολοκληρώνει τη σύνταξη του σχετικού πρακτικού με το αποτέλεσμα της διαδικασίας, με το οποίο εισηγείται την ανάθεση της σύμβασης στον μειοδότη (ή τη ματαίωση της διαδικασίας), και υποβάλλει στην αναθέτουσα αρχή το σχετικό ηλεκτρονικό αρχείο, ως “εσωτερικό”, προς έγκριση, μεταβιβάζοντας παράλληλα ξανά την αρμοδιότητα διαχείρισης του ηλεκτρονικού διαγωνισμού στον αρμόδιο πιστοποιημένο χρήστη της αναθέτουσας αρχής. Η αποδοχή ή απόρριψη των εξηγήσεων των οικονομικών φορέων, κατόπιν γνώμης της Επιτροπής Διαγωνισμού, η οποία περιλαμβάνεται στο ως άνω πρακτικό, ενσωματώνεται στην απόφαση της επόμενης περίπτωσης θ) Για την εξέταση των εξηγήσεων δύναται να συγκροτούνται και έκτακτες επιτροπές ή ομάδες εργασίας, κατά τα οριζόμενα στην παρ. 3 του άρθρου 221 ν. 4412/2016. Στη συνέχεια, η αναθέτουσα αρχή κοινοποιεί την απόφαση έγκρισης του πρακτικού σε όλους τους προσφέροντες και παρέχει πρόσβαση στα υποβληθέντα στοιχεία των λοιπών συμμετεχόντων. Κατά της απόφασης

αυτής χωρεί ένσταση, κατά τα οριζόμενα στην παράγραφο 4.3 της παρούσης.
[...]»

8. Επειδή, ως γίνεται δεκτό, προσφορά που φαίνεται ως ασυνήθιστα χαμηλή δεν μπορεί αυτομάτως να απορρίπτεται, αλλά πρέπει να ακολουθείται η προβλεπόμενη στο οικείο νομοθετικό και κανονιστικό πλαίσιο διαδικασία ελέγχου της προσφοράς, κατόπιν ακρόασης των προσφέροντος. Ειδικότερα, η αναθέτουσα αρχή απαιτεί από τον προσφέροντα που υπέβαλε τέτοια προσφορά να εξηγήσει την τιμή ή το κόστος που προτείνει και να προσκομίσει τα αναγκαία δικαιολογητικά που αποδεικνύουν ότι η προσφορά του είναι σοβαρή (πρβλ. C-568/13, *Data Medical Service*, σκ. 47, C-599/10, *SAG ELV Slovensko*, σκ. 28), απευθύνοντάς του σχετική πρόσκληση. Οι εξηγήσεις που παρέχει ο προσφέρων συμβάλλουν στην αξιολόγηση της αξιοπιστίας της προσφοράς και καθιστούν δυνατό να αποδειχθεί ότι μολονότι προτείνει ασυνήθιστα χαμηλή τιμή, η προσφορά δεν θα επηρεάσει την ορθή εκτέλεση της σύμβασης (C-367/19, *Tax-Fin-Lex*, σκ. 31, 32). Στο πλαίσιο αυτό, για την τεκμηρίωση της προσφερόμενης τιμής, οι οικονομικοί φορείς, αναλόγως και του περιεχομένου της απευθυνθείσας σε αυτούς προσκλήσεως, οφείλουν να αποδείξουν με κάθε πρόσφορο τρόπο, και – ενδεικτικά, αλλά όχι αποκλειστικά – με αναφορά στα στοιχεία του άρθρου 88 παρ. 2 του ν. 4412/2016 την σοβαρότητα, την αξιοπιστία και τη φερεγγυότητα των προσφορών τους σε σχέση με την συγκεκριμένη υπό ανάθεση σύμβαση (βλ. ΔΕΕ C-568/13, 18.12.2014, *Azienda Ospedaliero-Universitaria di Careggi-Firenze* EU:C:2014:2466, σκ. 50, C-599/10, 29.03.2021, *AE SAG ELV Slovensko* κ.λπ., EU:C:2012:191, σκέψεις 29 και 30). Περαιτέρω, στις περιπτώσεις αυτές, απαιτείται η ανάπτυξη μεταξύ της αναθέτουσας αρχής και του διαγωνιζόμενου ενός ουσιαστικού διαλόγου, με σκοπό την αποσαφήνιση όλων των στοιχείων που συνθέτουν την προσφορά, τον σχηματισμού ασφαλούς κρίσης της αναθέτουσας αρχής ως προς το παραδεκτό της και τη διασφάλιση πραγματικού ανταγωνισμού μεταξύ των υποψηφίων αναδόχων. Η προσφορά μπορεί να απορριφθεί μόνον εάν τα παρεχόμενα στοιχεία δεν εξηγούν κατά τρόπο ικανοποιητικό το κατ' αρχήν χαμηλό επίπεδο της τιμής ή του κόστους που προτείνεται. Στο πλαίσιο αυτό, δεν αποκλείεται, μετά την

Αριθμός απόφασης: 1165/2023

αρχική εκτίμηση των απαντήσεων των οικονομικών φορέων, να κληθούν αυτοί εκ νέου, με νέα και συγκεκριμένη πρόσκληση της αναθέτουσας αρχής, να αιτιολογήσουν τα σημεία των προσφορών τους που εξακολουθούν να της προκαλούν αμφιβολίες (βλ. ΣΤΕ 2128/2022, 1555/2022, 726/2022, 199/2021). Συνεπώς, η ανωτέρω διαδικασία διαλόγου ολοκληρώνεται νόμιμα οποτεδήποτε πληρωθούν σωρευτικά οι εξής δύο αναγκαίες συνθήκες: αφενός η παροχή της δυνατότητας στον προσφέροντα να υποστηρίξει την προσφορά του κατά τρόπο πλήρη και λυσιτελή ως προς όλα τα σημεία που τυχόν δημιούργησαν αμφιβολίες στην αναθέτουσα αρχή και αφετέρου η εκφορά ασφαλούς κρίσης της αναθέτουσας αρχής ως προς το παραδεκτό της προσφοράς, κατόπιν αποσαφήνισης όλων των κρίσιμων στοιχείων που τη συνθέτουν. Η μη πλήρωση έστω και μίας από τις πιο πάνω συνθήκες καθιστά τη διαδικασία ελέγχου της ασυνήθιστα χαμηλής προσφοράς πλημμελή (βλ. ΣΤΕ 1553/2022). Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι η αξιολογική κρίση ως προς τις παρασχεθείσες εξηγήσεις επί της εκάστοτε κατατεθείσας προσφοράς διαγωνιζομένου πρέπει να γίνεται πρωτογενώς από την αναθέτουσα αρχή, η οποία οφείλει να προβεί σε ευρύ έλεγχο ουσίας των ασυνήθιστα χαμηλών προσφορών, ενώ οι κρίσεις της υπόκεινται σε έλεγχο από την ΕΑΔΗΣΥ, η οποία, με τη σειρά της, εξετάζει την προδικαστική προσφυγή κατά νόμο και κατ' ουσίαν (βλ. ΣΤΕ 1607/2022, 2093/2020), κατ' εκτίμηση των συγκεκριμένων περιστάσεων, σε σχέση με το αν εξακολουθούν να υφίστανται αμφιβολίες αναφορικά με την επάρκεια της ελεγχόμενης προσφοράς και, επομένως, ανάγκη για παροχή περαιτέρω διευκρινίσεων εκ μέρους του προσφέροντος. Εξάλλου, από τους ισχυρισμούς που προβάλλει ένας διαγωνιζόμενος περί υποβολής ασυνήθιστα χαμηλής προσφοράς εκ μέρους άλλου υποψηφίου, θεωρούνται ως ουσιώδεις, ειδικοί και συγκεκριμένοι, εκείνοι, με τους οποίους γίνεται επίκληση συγκεκριμένων αριθμητικών δεδομένων και κοστολογήσιμων στοιχείων της πληττόμενης οικονομικής προσφοράς σε συσχέτιση με την προϋπολογισθείσα δαπάνη και τα οριζόμενα με την εργατική νομοθεσία καθώς και με τυχόν απόκλιση των προσφερόμενων επιμέρους τιμών από τις κρατούσες στην αγορά οικείες τιμές, ενώ δεν θεωρούνται τέτοιοι οι ισχυρισμοί που ερείδονται στην

Αριθμός απόφασης: 1165/2023

κοστολόγηση της οικονομικής προσφοράς του ιδίου του παραπονούμενου, η οποία ανάγεται στους οικονομοτεχνικούς παράγοντες και στα εν γένει δεδομένα που ισχύουν γι' αυτόν (πρβλ. ΣΤΕ 154/2021, 12/2020, ΕΑ ΣΤΕ 165/2020).

9. Επειδή, από την επισκόπηση των στοιχείων της υπόθεσης συνάγεται καταρχάς εν προκειμένω ότι η ώδε παρεμβαίνουσα καθώς και η ώδε προσφεύγουσα εταιρείες υπέβαλαν εμπροθέσμως και κατόπιν της σχετικής πρόσκλησης της αναθέτουσας αρχής, την αιτιολόγηση των φερόμενων ως ασυνήθιστα χαμηλών προσφορών τους, αφού είχαν υποβάλει οικονομικές προσφορές με απόκλιση 20,21% από τον μέσο όρο του συνόλου των εκπτώσεων των παραδεκτών προσφορών και 13,79%, αντιστοίχως. Από την αιτιολόγηση δε της παρεμβαίνουσας ισχυρίζεται η προσφεύγουσα ότι προκύπτει πως η παρεμβαίνουσα έχει δηλώσει προμήθεια σκυροδέματος που παράγεται από εργοταξιακό παρασκευαστήριο σκυροδέματος στον τόπου του έργου, παραβιάζοντας ούτως τους εγκεκριμένους περιβαλλοντικούς όρους, διότι σύμφωνα με αυτούς (τους εγκεκριμένους περιβαλλοντικούς όρους του έργου) επιτρέπεται η προμήθεια σκυροδέματος που παράγεται αποκλειστικά από νομίμως λειτουργούσα μονάδα παραγωγής σκυροδέματος. Εξαιτίας αυτού μάλιστα ισχυρίζεται η προσφεύγουσα ότι η παρεμβαίνουσα έχει πλημμελώς συμπληρώσει το ΕΕΕΣ της, ειδικώς ως προς το ερώτημα περί παραβίασης του περιβαλλοντικού δικαίου, όπου απάντησε αποφατικά («ΟΧΙ») και επιπλέον για αυτό το λόγο έχει υποβάλει εν προκειμένω εναλλακτική προσφορά. Αβασίμως εντούτοις προβάλλει τα ανωτέρω η προσφεύγουσα και τούτο διότι ερείδεται σε εσφαλμένη αφετηρία, αφού εσφαλμένως υπολαμβάνει εν προκειμένω ότι καθόσον η παρεμβαίνουσα για την εκτέλεση του επίμαχου έργου θα χρησιμοποιήσει εργοταξιακό παρασκευαστήριο σκυροδέματος στον τόπο του έργου, τούτο σημαίνει ότι παραβιάζει τους εγκεκριμένους περιβαλλοντικούς όρους του έργου, σύμφωνα με τους οποίους επιτρέπεται η προμήθεια σκυροδέματος που παράγεται από νομίμως λειτουργούσα μονάδα παραγωγής σκυροδέματος. Από τη γραμματική ερμηνεία των ορισθέντων στο Κεφ. Δ2 της με αριθμ. πρωτ. 76734/14.09.2021 Απόφασης Έγκρισης Περιβαλλοντικών

Αριθμός απόφασης: 1165/2023

Όρων (ΑΕΠΟ) του έργου, όπου αναφέρεται συγκεκριμένα: «Τα απαιτούμενα για την κατασκευή του έργου υλικά να λαμβάνονται αποκλειστικά από νομίμως λειτουργούντα λατομεία και μονάδες σκυροδέματος.» δεν προκύπτει ότι απαγορεύεται η εγκατάσταση και λειτουργία εργοταξιακής μονάδας προμήθειας σκυροδέματος για τις ανάγκες του έργου, στον τόπο του έργου, ως αβασίμως ισχυρίζεται η προσφεύγουσα. Εξάλλου, σύμφωνα με το γενικό όρο 7 της ανωτέρω ΑΕΠΟ: «Τα πάσης φύσεως επί μέρους έργα ή δραστηριότητες που αφορούν στην κατασκευή ή λειτουργία του έργου (π.χ. εργοταξιακές εγκαταστάσεις, κ.λπ.) αποτελούν συνοδά έργα του κυρίως έργου και η περιβαλλοντική τους αδειοδότηση γίνεται από την αρμόδια για την περιβαλλοντική αδειοδότηση του κυρίως έργου Υπηρεσία.», επομένως το κρίσιμο ζήτημα εν προκειμένω είναι η παραγωγή και χρήση σκυροδέματος να γίνεται από αδειοδοτημένη μονάδα, υπό τις προϋποθέσεις που θέτει η ΑΕΠΟ, αδιάφορο δε είναι εάν πρόκειται για εργοτάξιο στον τόπο εκτέλεσης του έργου ή για έτερη νομίμως λειτουργούσα μονάδα παραγωγής σκυροδέματος. Ενόψει των ανωτέρω γενόμενων δεκτών, προκύπτει ότι οι ισχυρισμοί της προσφεύγουσας περί παραβίασης από τη παρεμβαίνουσα των εγκεκριμένων περιβαλλοντικών όρων πρέπει να απορριφθούν, κατ' ακολουθίαν δε και οι ερειδόμενες στα ανωτέρω λοιπές αιτιάσεις της ότι δηλαδή, εξαιτίας αυτού, η παρεμβαίνουσα εμπίπτει σε λόγο αποκλεισμού που έπρεπε να δηλώσει στο υποβληθέν ΕΕΕΣ της, ως επίσης ότι έχει υποβάλλει εναλλακτική προσφορά, σε απόκλιση των εκ του κανονιστικού πλαισίου ρητώς ορισθέντων.

10. Επειδή, εξάλλου, ως έχει κριθεί και γίνεται δεκτό (Βλ. ΔιοικΕφΑθ 2363/2022) στα πλαίσια του ελέγχου του άρθρου 88 παρ. 5Α του ν.4412/2016, η απόρριψη, άνευ ετέρου, προσφοράς ως αποκλίνουσα από τις τεχνικές προδιαγραφές της διακήρυξης, δεν παρίσταται νόμιμη και σύμφωνη με τη διακήρυξη. Και τούτο διότι στους όρους της διακηρύξεως του ένδικου διαγωνισμού προβλέπεται αφενός ως κριτήριο κατακυρώσεως του διαγωνισμού η χαμηλότερη τιμή και μόνο, αφετέρου ότι η εξέταση των προσφορών των διαγωνιζομένων διενεργείται στα στάδια του ελέγχου των δικαιολογητικών συμμετοχής και των οικονομικών προσφορών, άνευ υποβολής τεχνικής προσφοράς και χωρίς να παρεμβάλλεται διακριτό στάδιο

Αριθμός απόφασης: 1165/2023

τεχνικής αξιολόγησης των προσφορών, με δεδομένο ότι οι διαγωνιζόμενοι δεσμεύονται, με δική τους ευθύνη, να τηρούν τους ειδικότερους όρους και τις τεχνικές προδιαγραφές της διακηρύξεως κατά την εκτέλεση του έργου. Κατ' ακολουθίαν, οι οικονομικές προσφορές, όπως αυτές διαμορφώνονται μετά την παροχή των ζητούμενων διευκρινίσεων από τους υποψήφιους αναδόχους, προκειμένου να κριθεί αν συνιστούν ή όχι ασυνήθιστα χαμηλές προσφορές, δεν αξιολογούνται επί τη βάσει αμιγώς τεχνικών κριτηρίων, ήτοι κριτηρίων που συνάπτονται με αξιολόγηση της προτεινομένης λύσεως από καθαρά τεχνικής απόψεως, αλλά εξετάζονται από της απόψεως αν το προσφερόμενο τίμημα, το οποίο προκύπτει από το προτεινόμενο ποσοστό εκπτώσεως, δεν παρίσταται ασυνήθιστα χαμηλό, και, συνεπώς, επαρκεί για την υλοποίηση του φυσικού αντικείμενου της συμβάσεως, στο οποίο περιλαμβάνονται τα χαρακτηριστικά που προσδίδουν σε αυτό οι τεχνικές προδιαγραφές οι οποίες οριοθετούν το βασικό αντικείμενο, τη λειτουργικότητα και την αποδοτικότητα του έργου, καταλείποντας στον ανάδοχο και κάποιο περιθώριο κέρδους. Συνεπώς, λαμβανομένου υπόψη ότι στον ένδικο διαγωνισμό δεν εγκαθιδρύεται στάδιο τεχνικής αξιολόγησης των υποβαλλομένων προσφορών, η κρίση περί υποβολής «ασυνήθιστα χαμηλής προσφοράς», δεν μπορεί να εκφέρεται αυτοτελώς με τεχνικούς όρους, ως να προεβλέπετο, κατά το σύστημα της διακήρυξης, διακριτό στάδιο τεχνικής αξιολόγησης (ΕΑ ΣΤΕ 83/2017).

11. Επειδή, περαιτέρω, αορίστως προβάλλει η προσφεύγουσα ότι υπάρχει «καλή πρακτική» η οποία έχει διατυπωθεί σε άλλους διαγωνισμούς και θα έπρεπε να ληφθεί υπόψη στην υποβληθείσα από τη παρεμβαίνουσα αιτιολογική έκθεση, για λόγους αξιοπιστίας και ευνοϊκής αντιμετώπισης της αιτιολόγησης. Από την επισκόπηση των στοιχείων της υπόθεσης και δη των εξηγήσεων της παρεμβαίνουσας προκύπτει ότι επικαλείται σε αυτές ειδικές τεχνικές, ιδιαίτερα τεχνικά μέσα και ευνοϊκές συνθήκες. Τούτο οφείλεται στο γεγονός ότι η παρεμβαίνουσα εκτελεί παρόμοιο έργο στην ίδια περιοχή με τίτλο «...» την ίδια χρονική περίοδο, όπερ της επιτρέπει να έχει γνώση των τοπικών συνθηκών του έργου αλλά και ειδικότερα, όσον αφορά την εξειδίκευση σε συναφή έργα, της επιτρέπει τακτική συνεργασία με

Αριθμός απόφασης: 1165/2023

προμηθευτές υλικών/υπηρεσιών, όπερ συνεκδοχικά, της δίνει τη δυνατότητα να έχει ανταγωνιστικές τιμές από αυτούς, ενώ η διατήρηση σε μεγάλο βαθμό ίδιου μηχανολογικού εξοπλισμού με χειριστές εργαζόμενους της, αυξάνει την παραγωγικότητα και την αποδοτικότητα, ήτοι την αναλογία κόστους προς παραγωγή, των εργασιών σε παρόμοιου αντικειμένου έργα με το υπό ανάθεση. Εξάλλου, σύμφωνα με τις διατάξεις των παρ. 2-3 του άρθρου 88 του ν.4412/2016, δεν απαγορεύεται στις υποβληθείσες εξηγήσεις να γίνεται επίκληση των ευνοϊκών συνθηκών που διαθέτει ο προσφέρων για την παροχή των προϊόντων ή την παροχή των υπηρεσιών ή την εκτέλεση του έργου, υπό την προϋπόθεση ότι τα παρεχόμενα στοιχεία εξηγούν κατά τρόπο ικανοποιητικό το χαμηλό επίπεδο της τιμής ή του κόστους που προτείνεται. Δοθέντος εξάλλου ότι στο επίμαχο έργο έχουν ισχύ τα προβλεπόμενα στα εγκεκριμένα τεύχη δημοπράτησης, στην εγκεκριμένη οριστική μελέτη και τη σχετική ΑΕΠΟ, συνεπάγεται ότι διαθέτει το υπό ανάθεση έργο, ιδιαίτερα (και μοναδικά) τεχνικά, οικονομικά, περιβαλλοντικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά που περιλαμβάνονται στα οικεία τεύχη, τα οποία το διαφοροποιούν έναντι άλλων έργων, οι ισχυρισμοί επομένως από την προσφεύγουσα εταιρεία της εφαρμογής από τη παρεμβαίνουσα «καλών πρακτικών» από την εκτέλεση άλλων έργων, ιδιαίτερα όσον αφορά στην οικονομική αξιολόγηση της προσφοράς της, πρέπει να απορριφθούν ως αορίστως και αλυσιτελώς προβαλλόμενοι.

12. Επειδή, διά του δεύτερου λόγου της προσφυγής της υποστηρίζει η προσφεύγουσα, καταρχάς, ότι η προσδοκώμενη από τη παρεμβαίνουσα εταιρεία κερδοφορία δεν τεκμηριώνεται με επάρκεια στην υποβληθείσα αιτιολόγηση της, καθώς βασίζεται σε εσφαλμένες παραδοχές και εκτιμήσεις, αλλά και μαθηματικά σφάλματα αναφορικά με βασικά στοιχεία για το κόστος του επίμαχου έργου. Προβάλλει σχετικώς η προσφεύγουσα, ότι εσφαλμένως έχει λάβει υπόψη της η παρεμβαίνουσα το ποσό των 509.692,74€ ως δαπάνη ασφάλισης των εργαζομένων, διότι από τους επιμέρους υπολογισμούς του πίνακα «Άμεσο κόστος εργασίας» της αιτιολόγησης της, προκύπτει ότι το άθροισμα της δαπάνης ασφάλισης των εργαζομένων είναι 500.588,27€ και επομένως στον υπολογισμό της δαπάνης ΕΦΚΑ έχει γίνει σφάλμα κατά

Αριθμός απόφασης: 1165/2023

9.104,47€ εις βάρος της αξιοπιστίας της αιτιολόγησης. Από την επισκόπηση των στοιχείων της υπόθεσης και της υποβληθείσας από τη παρεμβαίνουσα αιτιολόγησης προκύπτει ότι για τον υπολογισμό της δαπάνης ασφαλιστικών εισφορών εργατοτεχνικού προσωπικού χρησιμοποιήθηκε προσαυξημένο κατά 10,5% το ποσοστό εργατικής δαπάνης το οποίο καθορίστηκε με την με αρ. Α128/15.12.2022 απόφαση του ΕΦΚΑ για παρόμοιο έργο το οποίο εκτελεί η παρεμβαίνουσα, καθώς ρητώς αναφέρεται στον ως άνω πίνακα της αιτιολόγησης της παρεμβαίνουσας ότι: «Επιλέγεται συντελεστής εργατικής δαπάνης ΙΚΑ από παρόμοιο έργο που εκτελεί η εταιρεία 5,43% προσαυξημένος κατά 10,5% υπέρ της ασφάλειας κοστολόγησης». Ειδικότερα δε και ως βασίμως ισχυρίζεται εν προκειμένω η παρεμβαίνουσα, η ημερομηνία υπολογισμού και έκδοσης της ανωτέρω απόφασης σχεδόν συμπίπτει με την περίοδο υποβολής των οικονομικών προσφορών του υπό ανάθεση έργου και το ποσοστό που αναφέρεται σε αυτήν είναι 5,47%. Πράγματι η δαπάνη η οποία λήφθηκε υπόψιν για την κερδοφορία του έργου και αναφέρεται στον πίνακα άμεσου κόστους εργασίας ανέρχεται στο ποσό των 500.588,27€, ωστόσο η διαφορά που ισχυρίζεται η προσφεύγουσα ότι προκύπτει κατά τον υπολογισμό της δαπάνης ασφαλιστικών εισφορών των 9.104,47€, ως προκύπτει, καλύπτεται από την ανωτέρω υπολογισθείσα προσαύξηση. Και τούτο διότι, ως βασίμως ισχυρίζεται η παρεμβαίνουσα, το ποσόν των 509.692,74€ που προκύπτει στην έκθεση αιτιολόγησης δεν αφορά τις ασφαλιστικές εισφορές αλλά την εκτιμώμενη εργατική δαπάνη, εάν ο ΕΦΚΑ πραγματοποιούσε απογραφή για το έργο. Το ορθά υπολογιζόμενο ποσό ασφαλιστικών εισφορών που προκύπτει είναι $5,47\% \times 8.494.879,07 \times 0,753719$ (ποσοστό ασφαλιστικών εισφορών επί της εκτιμώμενης εργατικής δαπάνης) = 350.230,52€ και το ποσό της κοστολόγησης των ασφαλιστικών εισφορών εργατοτεχνιτών στην αιτιολόγηση προσφοράς ανέρχεται σε $500.588,27 - 350.230,52 = 150.357,75\text{€}$, σύνολο 500.588,27€. Ως εκ τούτου, οι σχετικοί ισχυρισμοί της προσφεύγουσας πρέπει να απορριφθούν αφενός διότι η κατά τα ως άνω διαφορά που προκύπτει από τις υποβληθείσες εξηγήσεις κατά τον υπολογισμό της δαπάνης ασφαλιστικών εισφορών καλύπτεται από την χρησιμοποιηθείσα από τη παρεμβαίνουσα εν προκειμένω προσαύξηση,

Αριθμός απόφασης: 1165/2023

αφετέρου και προεχόντως η δαπάνη των ασφαλιστικών εισφορών είναι ορθώς υπολογισθείσα στο ύψος των 500.588,27€, κατά τα βασίμως προβαλλόμενα από την αναθέτουσα αρχή στο έγγραφο των απόψεων της.

13. Επειδή, περαιτέρω υποστηρίζει η προσφεύγουσα σχετικά με την ημερήσια δαπάνη ιδιόκτητου μηχανολογικού εξοπλισμού ότι τις υποβληθείσες από την παρεμβαίνουσα εξηγήσεις προκύπτει ότι λαμβάνεται υπόψη για την κοστολόγηση η δυσμενέστερη ημερήσια δαπάνη κόστους για την χρήση των μηχανημάτων στον σχετικό πίνακα Ημερησίας Δαπάνης Ιδιόκτητου Μηχανολογικού εξοπλισμού, ωστόσο στα επιμέρους στοιχεία κόστους στους πίνακες υπολογισμού του άμεσου κόστους, μνημονεύεται η προσφορά της εταιρίας «...», η λήψη υπόψη της οποίας δεν μπορεί να θεωρηθεί «δυσμενής» όσον αφορά την επιλογή χρήσης των προσφερόμενων τιμών στην κοστολόγηση των εργασιών του μεταφορικού έργου. Επιπροσθέτως διατείνεται η προσφεύγουσα ότι ο πίνακας Υπολογισμού Ημερησίας Δαπάνης Ιδιόκτητου Μηχανολογικού Εξοπλισμού του Παραρτήματος 7 έχει σημαντικά μαθηματικά σφάλματα που είναι αδύνατο να εντοπισθούν, παραθέτει για αυτό η προσφεύγουσα τον ορθό πίνακα και διατείνεται ότι ούτως τίθεται σε αμφισβήτηση η αξιοπιστία της αιτιολόγησης συνολικά και ειδικότερα για το κόστος του μεταφορικού έργου, που αποτελεί πολύ σημαντική δαπάνη για την αιτιολόγηση του κόστους του έργου. Επιπλέον ισχυρίζεται η προσφεύγουσα ότι η απόδοση των φορτηγών που αναφέρεται ίση με 16 δρομολόγια ημερησίως για μεταφορές σε απόσταση έως 15km, είναι πρακτικά ανέφικτο να εφαρμοστεί στην πράξη εξαιτίας των συνθηκών του επίμαχου έργου. Από την επισκόπηση των στοιχείων της υπόθεσης και ειδικότερα της υποβληθείσας από τη παρεμβαίνουσα αιτιολόγησης προκύπτει ότι στη παρατεθείσα σε αυτή Μεθοδολογία υπολογισμού Κόστους Εργασιών, μεταξύ άλλων, αναφέρει: «Ο υπολογισμός τις Ημερησίας Δαπάνης ιδιόκτητων μηχανημάτων και φορτηγών που απασχολούνται στις παραπάνω εργασίες φαίνεται αναλυτικά στον Πίνακα με τίτλο «ΗΔ ιδιόκτητων μηχανημάτων της εταιρείας «...» (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1). Για τον Υπολογισμό της Ημερησίας Δαπάνης ιδιόκτητων φορτηγών έχει γίνει χρήση της Ανάλυσης Τιμών Έργων Οδοποιίας (ΦΕΚ 538B/7-7-94) σε συνδυασμό με στοιχεία παρακολούθησης του στόλου της Εταιρείας μας ώστε

Αριθμός απόφασης: 1165/2023

να γίνει η πιο ορθολογική ανάλυση. Επιπλέον αυτού έχουμε προχωρήσει και σε έρευνα της αγοράς και η Η.Δ που ενσωματώνεται στους πίνακες υπολογισμού άμεσου κόστους είναι η δυσμενέστερη για την επίτευξη κερδοφορίας». Στη συνέχεια αυτών και στον πίνακα υπολογισμού ημερήσιας δαπάνης μηχανολογικού εξοπλισμού εμφανίζεται ότι στον πίνακα άμεσου κόστους εργασίας η ημερήσια δαπάνη μηχανολογικού εξοπλισμού υπολογίζεται αυξημένη, ως εξής: Για τα φορτηγά ενώ ο Πίνακας αναφέρει μέσο όρο ημερήσιας δαπάνης 309,14€ επιλέγεται το ποσόν των 320,00€ (προσαύξηση 3.39%) σε αριθμό ημερομισθίων τετραξονικών φορτηγών προκύπτει από τον πίνακα απασχόλησης της έκθεσης αιτιολόγησης ότι είναι ίσος με 640,00€ στο σύνολο του έργου, επομένως το ποσό κοστολόγησης όσον αφορά το κόστος απασχόλησης φορτηγών είναι $(320,00 - 309,14) \times 640,00 = 6.950,40\text{€}$. Για τα μηχανήματα αντίστοιχα που αναφέρονται στον Πίνακα Άμεσου κόστους εργασίας προκύπτει κοστολόγηση ως εξής: για το «...» είναι ίση με $369,00 \times (320,00 - 232,50) = 32.287,50\text{€}$, για το «...» είναι ίση με $109,00 \times (320,00 - 262,21) = 6.299,11\text{€}$ και για το «...» είναι ίση με $264,00 \times (220,00 - 154,25) = 17.358,00\text{€}$, στο σύνολο δε της απασχόλησης μηχανημάτων και φορτηγών προκύπτει κοστολόγηση ίση με $(6.950,40 + 32.287,50 + 6.299,11 + 17.358,00 =) 62.895,01\text{€}$. Με αυτά τα δεδομένα, βασίμως δύναται να υποστηριχθεί ότι η προσφεύγουσα αναποδεικτως βάλλει εν προκειμένω κατά της αξιοπιστίας της υποβληθείσας από τη παρεμβαίνουσα αιτιολόγησης όσον αφορά το κόστος του μεταφορικού έργου, αφ' ης στιγμής άλλωστε και η ίδια συνομολογεί ότι δεν δύναται να εντοπίσει τις σχετικές πλημμέλειες. Εξάλλου, ως γίνεται δεκτό και κατά τα διαλαμβανόμενα στη σκέψη 8 της παρούσας, ισχυρισμοί που ερείδονται στην κοστολόγηση της οικονομικής προσφοράς του ιδίου του παραπονούμενου, η οποία ανάγεται στους οικονομοτεχνικούς παράγοντες και στα εν γένει δεδομένα που ισχύουν γι' αυτόν (βλ. ΣΤΕ 154/2021, 12/2020, ΕΑ ΣΤΕ 165/2020), είναι απορριπτέοι. Επιπλέον, ως βασίμως ισχυρίζεται η αναθέτουσα αρχή στη συμπληρωματική της αιτιολογία όπως τούτη αποτυπώνεται στο έγγραφο των απόψεων της, σχετικά με τα ανωτέρω, στην αιτιολόγηση της παρεμβαίνουσας αναφέρεται ότι ο υπολογισμός του άμεσου

Αριθμός απόφασης: 1165/2023

κόστους εργασίας βασίζεται και στις ρεαλιστικές αποδόσεις των ιδιόκτητων μηχανημάτων έργου, δοθέντος δε ότι οι τελευταίες είναι μεγαλύτερες από τις αποδόσεις που υπολογίζονται με τα NATEO (νέα Αναλυτικά Τιμολόγια Έργων Οδοποιίας), οι εν λόγω εξηγήσεις που αφορούν στις αποδόσεις των μηχανημάτων έργου, παρίστανται επαρκείς.

14. Επειδή, κατά τρίτον, βάλλει η προσφεύγουσα κατά της οικονομικής ανάλυσης του κόστους παραγωγής του σκυροδέματος που συμπεριλαμβάνει η παρεμβαίνουσα στην υποβληθείσα αιτιολόγηση της. Ισχυρίζεται συναφώς η προσφεύγουσα ότι οι υπολογισμοί για την δαπάνη του κόστους παραγωγής σκυροδέματος είναι παραμετρικά εσφαλμένοι και οδηγούν σε σημαντικό λάθος, αναφορικά με την δαπάνη παραγωγής, μεταφοράς και άντλησης σκυροδέματος για κάθε κατηγορία, διότι εσφαλμένως υπολογίζεται το κόστος της τιμής μονάδος σκυροδέματος. Από την επισκόπηση της αιτιολόγησης της παρεμβαίνουσας και σχετικά με το ως άνω ζήτημα προκύπτουν τα εξής: Σύμφωνα με τις δαπάνες του πίνακα άμεσου κόστους υλικών που ελήφθη υπόψιν στην αιτιολόγηση προσφοράς το συνολικό κόστος παραγωγής σκυροδέματος με τη μεταφορά και την άντληση είναι: Για σκυροδέμα αντοχής C8/10 = 122.735,20€, για σκυροδέμα αντοχής C12/15 = 27.141,60€, για σκυροδέμα αντοχής C25/30 = 1.562.730,40€, για σκυροδέμα αντοχής C30/37 = 32.800,00€, για σκυροδέμα αντοχής C35/45 = 69.600,00€, για εκτοξευόμενο σκυροδέμα = 35.050,00€ και συνολικά η δαπάνη σκυροδεμάτων έχει ληφθεί ίση με 1.850.057,20€. Από την οικονομική δε προσφορά προμηθευτή της ώδε παρεμβαίνουσας εταιρείας προκύπτουν οι εξής δαπάνες παραγωγής σε εργοταξιακή μονάδα με την μεταφορά και την άντληση: Για την κατηγορία C8/10 χρησιμοποιείται η δαπάνη σκυροδέματος C12/15 ανά κυβικό -καθότι έχει καταργηθεί σαν κατηγορία- η οποία είναι ίση με (44,00€ (παραγωγή) + 3,00€ (άντληση))X 2.474,50(ποσότητα) + ημερομίσθια βαρέλας για ημερήσια σκυροδέτηση όγκου 70m³ X 320,00€ = 116.301,50 + (2.474,50/70)X320,00 = 116.301,50 + 11.312,00 = 127.613,50, για την κατηγορία C12/15 είναι ίση με (44,00€ (παραγωγή) + 3,00€ (άντληση))X 526,00(ποσότητα) + ημερομίσθια βαρέλας για ημερήσια σκυροδέτηση όγκου 70m³ X 320,00€ = 24.722,00 + (526,00/70)X320,00 = 24.722,00 + 2.404,57 = 27.126,57, για την κατηγορία

Αριθμός απόφασης: 1165/2023

C25/30 είναι ίση με $(54,00\text{€ (παραγωγή)} + 3,00\text{€ (άντληση)}) \times 25.369,00(\text{ποσότητα}) + \text{ημερομίσθια βαρέλας για ημερήσια σκυροδέτηση όγκου } 70\text{m}^3 \times 320,00\text{€} = 1.446.033,00 + (25.369,00/70) \times 320,00 = 1.446.033,00 + 115.972,57 = 1.562.005,57$, για την κατηγορία C30/37 είναι ίση με $(58,00\text{€ (παραγωγή)} + 3,00\text{€ (άντληση)}) \times 500,00(\text{ποσότητα}) + \text{ημερομίσθια βαρέλας για ημερήσια σκυροδέτηση ογκου } 70\text{m}^3 \times 320,00\text{€} = 30.500,00 + (500,00/70) \times 320,00 = 30.500,00 + 2.285,710 = 32.785,71$, για την κατηγορία C35/45 είναι ίση με $(62,00\text{€ (παραγωγή)} + 3,00\text{€ (άντληση)}) \times 1.000,00(\text{ποσότητα}) + \text{ημερομίσθια βαρέλας για ημερήσια σκυροδέτηση όγκου } 70\text{m}^3 \times 320,00\text{€} = 65.000,00 + (1.000,00/70) \times 320,00 = 65.000,00 + 4.571,43 = 69.571,43$, για την κατηγορία εκτοξευόμενου σκυροδέματος είναι ίση με $(62,50\text{€ (παραγωγή)} + 3,00\text{€ (άντληση)}) \times 500,00(\text{ποσότητα}) + \text{ημερομίσθια βαρέλας για ημερήσια σκυροδέτηση όγκου } 70\text{m}^3 \times 320,00\text{€} = 32.750,00 + (500,00/70) \times 320,00 = 62.000,00 + 2.285,71 = 64.285,71$, η συνολική δε δαπάνη για την παραγωγή, άντληση και μεταφορά σύμφωνα με τα ανωτέρω είναι ίση με 1.883.388,49€. Από τη σύγκριση των παραπάνω συνολικών ποσών προκύπτει υποκοστολόγηση εις βάρος της κερδοφορίας της παρεμβαίνουσας κατά $(1.850.057,20 - 1.883.388,49) = 33.331,29\text{€}$. Επομένως, ενόψει των προεκτεθέντων, οι ισχυρισμοί της προσφεύγουσας περί ασυνήθιστα χαμηλής τιμής ως προς το συγκεκριμένο υλικό, εξαιτίας ειδικότερα του σφάλματος όσον αφορά το κόστος της τιμής μονάδος σκυροδέματος που ενυπάρχει στους υπολογισμούς της παρεμβαίνουσας καταλείπονται ατεκμηρίωτοι, και, εντέλει, μη δυνάμενοι να πλήξουν λυσιτελώς το ύψος της προσφοράς της παρεμβαίνουσας ως προς το επίμαχο σημείο. Κατ' ακολουθίαν οι σχετικοί ισχυρισμοί της προσφεύγουσας πρέπει να απορριφθούν, αντιθέτως τα όσα σχετικώς προβάλλουν αμφοτέρως η αναθέτουσα αρχή και η παρεμβαίνουσα πρέπει να γίνουν δεκτά.

15. Επειδή, εξάλλου, αλυσιτελώς επαναφέρει η προσφεύγουσα με το δεύτερο σκέλος του τρίτου ειδικότερου λόγου της το ζήτημα της παραβίασης από τη παρεμβαίνουσα των εγκεκριμένων περιβαλλοντικών όρων, υποστηρίζοντας ότι η τελευταία θα έπρεπε να ενημερώσει την αναθέτουσα αρχή για την πρόθεση της να τροποποιήσει αυτούς και παραπονούμενη ότι η

Αριθμός απόφασης: 1165/2023

εγκατάσταση συγκροτήματος παραγωγής έτοιμου σκυροδέματος στην περιοχή έπρεπε να είχε τεκμηριωθεί προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα επιπλέον κόστη που προκύπτουν από τις απαιτητικές διαδικασίες αδειοδότησης, τις δεσμεύσεις της περιβαλλοντικής νομοθεσίας και ειδικά το γεγονός ότι ο «...» κόλπος είναι πλέον προστατευόμενη περιοχή, ενώ η χωροθέτηση του συγκροτήματος είναι πολύ πιθανόν να μην είναι εφικτή εξαιτίας των παραπάνω. Δεδομένων των όσων έγιναν δεκτά στη σκέψη 9 της παρούσας και καθόσον το κρίσιμο ζήτημα εν προκειμένω είναι η παραγωγή και χρήση σκυροδέματος να γίνεται από αδειοδοτημένη μονάδα, υπό τις προϋποθέσεις που θέτει η ΑΕΠΟ, οι σχετικοί ισχυρισμοί της προσφεύγουσας είναι απορριπτέοι, αντιθέτως τα όσα ισχυρίζεται κατά αυτό το σκέλος η παρεμβαίνουσα πρέπει να γίνουν δεκτά.

16. Επειδή, περαιτέρω επαναφέρει η προσφεύγουσα με τον τέταρτο ειδικότερο λόγο της το ζήτημα του υπολογισμού του κόστους μεταφορικού έργου, υποστηρίζοντας επιπλέον ότι η απόσταση των 15km που λαμβάνεται υπόψη από την ώδε παρεμβαίνουσα αφορά ενδεικτική εκτίμηση, στις δε προσμετρήσεις αναφέρεται ενδεικτική απόσταση 10km στους υπολογισμούς για μεταφορά βραχωδών, η οποία αφορά στην αξιοποίηση των βραχωδών υλικών, χωρίς ωστόσο περαιτέρω τεκμηρίωση. Από την επισκόπηση των στοιχείων του φακέλου της υπόθεσης προκύπτει εντούτοις ότι εσφαλμένως υπολαμβάνει η προσφεύγουσα πως η τεθείσα απαίτηση μεταφοράς των 15 χλμ είναι ενδεικτική. Αντιθέτως, ως προκύπτει από τα συμβατικά τεύχη και βασίμως ισχυρίζεται η αναθέτουσα αρχή στο έγγραφο των απόψεων της, η δαπάνη του μεταφορικού έργου έχει υπολογιστεί για απόσταση μεταφοράς 15 χλμ., σύμφωνα με τις σχετικές παραδοχές του εγκεκριμένου τεύχους Τιμολογίου Δημοπράτησης. Επομένως, η ορισθείσα ως άνω απόσταση, ως αναφέρεται στο Τιμολόγιο, δεν αποτελεί ενδεικτική εκτίμηση, όπως αβασίμως ισχυρίζεται η προσφεύγουσα, αλλά παραδοχή, που έχει προκύψει από επεξεργασία στοιχείων που συγκεντρώθηκαν κατά το στάδιο εκπόνησης της εγκεκριμένης μελέτης του έργου. Εξάλλου, βάσει της οικείας διακήρυξης, σε περίπτωση ασυμφωνίας των περιεχομένων στα συμβατικά τεύχη όρων, το Τιμολόγιο υπερισχύει των μελετών του έργου. Επιπλέον, αορίστως και

Αριθμός απόφασης: 1165/2023

αλυσιτελώς η προσφεύγουσα παραπονείται ότι σε κάποιες προσμετρήσεις αναφέρεται από τη παρεμβαίνουσα ενδεικτική απόσταση 10km στους υπολογισμούς για μεταφορά βραχωδών, η οποία αφορά στην αξιοποίηση των βραχωδών υλικών, δοθέντος εν προκειμένω ότι εάν ως απόσταση μεταφοράς ληφθούν τα 10 χλμ., ενώ η δαπάνη του μεταφορικού έργου έχει υπολογιστεί για απόσταση 15 χλμ., η διαφορά που προκύπτει βασίμως δύναται να θεωρηθεί ότι λειτουργεί υπέρ της ασφαλείας για τον υπολογισμό του άμεσου κόστους του έργου, κατά την ορθή οικεία κρίση της αναθέτουσας αρχής.

17. Επειδή, σε συνέχεια της προηγούμενης σκέψης, η προσφεύγουσα αορίστως, αβασίμως και αλυσιτελώς ισχυρίζεται ότι στον πίνακα υπολογισμού άμεσου κόστους της αιτιολόγησης της παρεμβαίνουσας και σχετικά με το κόστος του μεταφορικού έργου, ειδικότερα για τις εργασίες εκσκαφής και απόβλητων υλικών ΑΕΚΚ, δεν προσδιορίζεται η απόσταση μεταφοράς, αλλά προσδιορίζεται έμμεσα η δαπάνη με εσφαλμένες μαθηματικές αναγωγές με την παραδοχή για μέγιστη απόσταση 15km. Δοθέντος ωστόσο ότι, ως προελέχθη, ρητώς προσδιορίζεται στο τιμολόγιο δημοπράτησης η απόσταση μεταφοράς σε 15 χλμ. προκειμένου για τον υπολογισμό της σχετικής δαπάνης, συνεπάγεται ότι η παρεμβαίνουσα ορθώς χρησιμοποίησε την κατά τα ως άνω παραδοχή -των 15 χλμ.- για τους υπολογισμούς της στις υποβληθείσες από αυτή εξηγήσεις, οι δε ισχυρισμοί της προσφεύγουσας πρέπει να απορριφθούν ως μη ερειδόμενοι στο κανονιστικό πλαίσιο της διακήρυξης.

18. Επειδή, με τον έκτο ειδικότερο λόγο της προσφυγής της η προσφεύγουσα βάλλει κατά των δηλωθέντων στην αιτιολόγηση της παρεμβαίνουσας σχετικά με την ομάδα Α-4, υποστηρίζοντας ότι η κοστολόγηση της έχει γίνει εσφαλμένως, λαμβάνοντας υπόψη «καλές πρακτικές» άλλων διαγωνισμών που συμμετάσχει η παρεμβαίνουσα. Δοθέντος ωστόσο των όσων έγιναν δεκτά στη σκέψη 11 της παρούσας και καθώς σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 88 του ν. 4412/2016, δεν απαγορεύεται στις υποβληθείσες εξηγήσεις να γίνεται επίκληση των ευνοϊκών συνθηκών που διαθέτει ο προσφέρων για την παροχή των προϊόντων ή την

Αριθμός απόφασης: 1165/2023

παροχή των υπηρεσιών ή την εκτέλεση του έργου, υπό την προϋπόθεση ότι τα παρεχόμενα στοιχεία εξηγούν κατά τρόπο ικανοποιητικό το χαμηλό επίπεδο της τιμής ή του κόστους που προτείνεται, δεν δύναται βασίμως να υποστηριχθεί ότι δεν επιτρέπεται ο προσφέρων να χρησιμοποιεί (και στις υποβληθείσες εξηγήσεις) τη γνώση και εμπειρία που έχει αποκτήσει από την εκτέλεση παρόμοιων έργων ή τα μέσα που ήδη διαθέτει και χρησιμοποιεί για την συμφερότερη εκτέλεση του υπό ανάθεση έργου. Εξάλλου, ως βασίμως ισχυρίζεται η παρεμβαίνουσα εν προκειμένω το σύνολο των εργασιών της ομάδας A4 αφορά εργασίες οι οποίες εκτελούνται με πανομοιότυπο μηχανολογικό εξοπλισμό των εργασιών εκσκαφών. Οι εργασίες αυτές εμφανίζουν τον ίδιο βαθμό δυσχερείας σε σχέση με την ομάδα A3 η οποία έχει συμπεριλάβει άρθρα δυσχερειών που επηρεάζουν την απόδοση των συνεργείων και για την οποία, ως εμφανίζεται από την υποβληθείσα αιτιολόγηση έχει τεκμηριωθεί η σχετική δαπάνη εργασίας στον πίνακα άμεσου κόστους εργασίας. Ως εκ τούτου, το γεγονός ότι έχει αναχθεί το κόστος της ομάδας A3 στο σύνολο της ομάδας A4, αφ' ής στιγμής εξάγεται η ορθή εν προκειμένω δαπάνη δεν δύναται βασίμως να υποστηριχθεί ότι πλήττει την αιτιολόγηση της παρεμβαίνουσας, περαιτέρω δε και ως γίνεται δεκτό, ο ειδικότερος τρόπος που ο οικονομικός φορέας προτίθεται να οργανώσει και να εκτελέσει το έργο με τον βέλτιστο δυνατό προγραμματισμό των εργασιών του, εναπόκειται στην επιχειρηματική του ευχέρεια και ευθύνη. Τούτων δοθέντων, οι σχετικοί ισχυρισμοί της προσφεύγουσας πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμοι.

19. Επειδή, με τον έβδομο ειδικότερο λόγο της προσφυγής της βάλλει η προσφεύγουσα κατά των υπολογισμών στην υποβληθείσα από τη παρεμβαίνουσα αιτιολόγηση του άμεσου κόστους υλικών και εργασίας στην ομάδα εργασιών A7, όπου γίνεται αναφορά σε υλικά που βρίσκονται στην αποθήκη της εταιρίας και ιδιόκτητες πασσαλοσανίδες συνολικού βάρους 80.000kg. Αορίστως και αναποδείκτως εν προκειμένω η προσφεύγουσα παραπονείται ότι δεν τεκμηριώνεται η ποσότητα ή η τεχνική επάρκεια των ιδιόκτητων πασσαλοσανίδων, ως επίσης ότι για να γίνουν αποδεκτά υλικά για την ενσωμάτωση στο έργο ακόμα και στο επίπεδο της αιτιολόγησης θα

Αριθμός απόφασης: 1165/2023

έπρεπε να είναι συμβατά με τις τεχνικές προδιαγραφές και το τιμολόγιο μελέτης του έργου κατ' ελάχιστο. Και τούτο διότι οι ισχυρισμοί της προσφεύγουσας αναφορικά με τις απαιτούμενες προδιαγραφές των υλικών χάλυβα με συγκεκριμένη μορφολογία και ποιότητα, που δεν διαθέτουν τα προσφερόμενα από τη παρεμβαίνουσα υλικά διότι η προσφερόμενη από αυτή σχετική τιμή είναι παραδόξως χαμηλή είναι υποθετικοί και ατεκμηρίωτοι επομένως ανεπίδεκτοι εκτιμήσεως. Εξάλλου, εάν ήθελε υποτεθεί γίνονταν δεκτοί οι ως άνω ισχυρισμοί της προσφεύγουσας (quod non) τούτο θα σήμαινε ότι η αναθέτουσα αρχή ώφειλε να ελέγξει παρεμπιπτόντως ή προκαταβολικά στην οικεία προσυμβατική φάση ελέγχου της πληρότητας της αιτιολογίας της οικονομικής προσφοράς της παρεμβαίνουσας τα ειδικότερα χαρακτηριστικά και τεχνικές προδιαγραφές των κατά τα ως άνω αναφερθέντων στην αιτιολόγηση προς χρησιμοποίηση ειδών για την εκτέλεση του έργου, ορμώμενη από και βασιζόμενη στην υποβληθείσα προσφορά του προμηθευτή – υπεργολάβου, ερειδόμενη ούτως σε εσφαλμένη αφετηρία, ήτοι στη μη αποδοχή της τεκμηρίωσης της σχετικής κοστολόγησης εκ της εν λόγω προσφοράς προμηθευτή – υπεργολάβου, που αντιθέτως δεσμεύει αμφότερα τα μέρη, προσφέροντα και υπεργολάβο και γίνεται δεκτή ως επεξήγηση του δηλωθέντος κόστους.

20. Επειδή, με τον όγδοο ειδικότερο λόγο της προσφυγής της προβάλλει η προσφεύγουσα ότι στην υποβληθείσα από τη παρεμβαίνουσα αιτιολόγηση και ειδικότερα στους πίνακες άμεσου κόστους εργασίας αυτής δεν υπάρχει πρόβλεψη για την δαπάνη του μεταφορικού έργου για τις εργασίες του συνόλου της Ομάδας Α-9, επιπλέον δε, όσον αφορά την εργασία Α-50 – Κατασκευή φατνών δεν υπάρχει καμία πρόβλεψη δαπάνης για την εργασία, αλλά πλημμελώς διατυπώνεται η αναφορά «Δαπάνη μόνο υλικών», χωρίς καμία περαιτέρω τεκμηρίωση. Αντίστοιχα στον πίνακα Αμέσου Κόστους Υλικών υπάρχει στο αντίστοιχο πεδίο η διατύπωση «Η κατασκευή των Φατνών περιλαμβάνεται στην προσφορά για το Άρθρο Α-49». Από την επισκόπηση των στοιχείων της υπόθεσης αλλά και από τους κατά τα ως άνω ισχυρισμούς της προσφεύγουσας συνάγεται ότι αβασίμως η τελευταία προβάλλει ότι δεν υπάρχει καμία πρόβλεψη και τεκμηρίωση, αποδεχόμενη

Αριθμός απόφασης: 1165/2023

ταυτοχρόνως ότι όσον αφορά την εργασία A-50 δηλώνεται στις υποβληθείσες από τη παρεμβαίνουσα εξηγήσεις «Δαπάνη μόνο υλικών», και στον πίνακα Αμέσου Κόστους Υλικών αναφέρεται στο αντίστοιχο πεδίο: «Η κατασκευή των Φατνών περιλαμβάνεται στην προσφορά για το Άρθρο A-49». Εξάλλου, αλυσιτελώς παραθέτει η προσφεύγουσα τις σχετικές εργασίες και τεχνικές προδιαγραφές που προβλέπονται στα συμβατικά τεύχη για την κατασκευή των εργασιών φατνών από συρματοπλεγμα, αφ' ής στιγμής δεν προκύπτουν τεκμηριωμένοι υπολογισμοί κοστολόγησης αυτών και επομένως απόδειξης της επικληθείσας από αυτή υποκοστολόγησης ή της έλλειψης κοστολόγησης και συμπερίληψης της στις εξηγήσεις της παρεμβαίνουσας. Αντιθέτως η παρεμβαίνουσα ορθώς αντιπαραβάλλει στη παρέμβαση της ότι και υπό την παραδοχή απόκλισης της δηλωθείσας και επεξηγηθείσας στην αιτιολόγηση της δαπάνης, πρόκειται ειδικά για την εργασία ραφής με σύγχρονο εξοπλισμό, της τάξης των 3.057,92€, όπερ δεν δύναται βασίμως να υποστηριχθεί ότι καθιστά την προσφορά της ζημιογόνο. Συνεπεία των ανωτέρω, οι σχετικοί ισχυρισμοί της προσφεύγουσας τυγχάνουν απορριπτέοι.

21. Επειδή, με τον ένατο ειδικότερο λόγο της προσφυγής προβάλλει η προσφεύγουσα ότι στην υποβληθείσα από τη παρεμβαίνουσα αιτιολόγηση αναφορικά με τις εργασίες της Ομάδας A-10 και ειδικότερα, τις εργασίες Οδοστρωσίας και των ασφαλικών η παρεμβαίνουσα εσφαλμένως συνδέει τις εργασίες αυτές με τα έργα «Προστασίας κοίτης και πρανών – Φάτνες». Επιπλέον και κατά τα ιστορούμενα στη προσφυγή, στον αντίστοιχο πίνακα υπολογισμού άμεσου κόστους υλικών για την ομάδα A-10 απουσιάζουν σημαντικά στοιχεία κόστους όπως είναι οι μεταφορές, ενώ στον εν λόγω πίνακα και σχετικά με το άμεσο κόστος της Ομάδας A-10 λαμβάνονται τιμές μονάδας (A.T A-52, A.T A-53 και A.T-54) σημαντικά διαφορετικές από αυτές που αναφέρονται στην προσφορά. Από την επισκόπηση των στοιχείων της υπόθεσης αλλά και από τους κατά τα ως άνω ισχυρισμούς της προσφεύγουσας ωστόσο δεν προκύπτει η τεκμηρίωση της απόκλισης των εξηγήσεων της παρεμβαίνουσας και κατ' επέκταση της προσφοράς της από τους κανονιστικού περιεχομένου όρους του τιμολογίου μελέτης, προεχόντως δε η σύνδεση της απόκλισης αυτής με την υποκοστολόγηση και το ζημιογόνο

Αριθμός απόφασης: 1165/2023

αποτελεσμα. Εν προκειμένω και υπό την παραδοχή ότι για το Α.Τ 52 ο υπολογισμός της δαπάνης γίνεται βάσει τιμής ίσης με 20,04€/μ³, προκύπτει υποκοστολόγηση ύψους 23.885,40€, για το Α.Τ 53 ο υπολογισμός της δαπάνης γίνεται βάσει τιμής ίσης με 2,00€/μ³, επομένως προκύπτει υποκοστολόγηση 21.156,50€ και για το Α.Τ 54 ο υπολογισμός της δαπάνης γίνεται βάσει τιμής ίσης με 20,04€/μ³, προκύπτει υποκοστολόγηση 10.528,00€, ήτοι συνολικά (23.885,40+21.156,50+10.528,00=) 55.569,90€. Με αυτά τα δεδομένα συνάγεται ότι τα ανωτέρω αφενός έχουν σαν συνέπεια την μείωση της κερδοφορίας της παρεμβαίνουσας, η οποία ανέρχεται σε ποσοστό 8,02% επί του συνόλου του έργου, αφετέρου δε δύνανται να πλήξουν λυσιτελώς το ύψος της προσφοράς της παρεμβαίνουσας ως προς το επίμαχο σημείο. Εξάλλου, ατεκμηρίωτα η προσφεύγουσα προβάλλει εν γένει ισχυρισμούς για εσφαλμένη συμπερίληψη δαπανών εργασιών σε μη αντίστοιχες ομάδες από τη παρεμβαίνουσα αφού παρίσταται εύλογη η συμπερίληψή τους λόγω της συνάφειας των εργασιών αλλά και της δυνατότητας του οικονομικού φορέα προγραμματισμού των εργασιών του, που εναπόκεινται στην επιχειρηματική του ευχέρεια και ευθύνη.

22. Επειδή, με τον δέκατο ειδικότερο λόγο της προσφυγής της υποστηρίζει η προσφεύγουσα *mutatis mutandis* με τα ανωτέρω ότι για την Ομάδα Α-11 των εργασιών «Εργασίες πράσινου και περιβαλλοντικών αποκαταστάσεων», δεν εμπεριέχεται σχετική τεκμηρίωση στην υποβληθείσα από τη παρεμβαίνουσα αιτιολόγηση, στους πίνακες δε υπολογισμού του άμεσου κόστους της αιτιολόγησης της παρεμβαίνουσας, για τις εργασίες δηλώνεται «Ομοίως με έργα προστασίας κοίτης», στα υλικά δηλώνεται «Με ιδιοκτήτες προμήθειες υλικών κατ' αποκοπή». Από την επισκόπηση των στοιχείων του φακέλου της υπόθεσης συνάγεται ότι αναφορικά με τις ανωτέρω εργασίες δεν προκύπτει αναπόδραστα ότι δεν υπάρχει συνάφεια μεταξύ των και επομένως, ότι εσφαλμένως στις παρασχεθείσες από τη παρεμβαίνουσα εξηγήσεις δηλώθηκαν τα ανωτέρω από τη τελευταία στην Ομάδα Α-11 των εργασιών. Αντιθέτως οι εν λόγω εργασίες παρουσιάζονται λειτουργικά αλληλένδετες, ώστε αφενός παρίσταται εύλογη η συμπερίληψή τους στην εν λόγω ομάδα εργασιών, αφετέρου και οι συγκεκριμένες

Αριθμός απόφασης: 1165/2023

κοστολογήσεις στις οποίες προέβη κατά τα ανωτέρω η παρεμβαίνουσα εντός της ομάδας εργασιών θεωρήθηκαν εύλογες από την αναθέτουσα αρχή και επομένως οι σχετικές εξηγήσεις επαρκείς. Επιπλέον, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 88 του ν. 4412/2016 που διέπουν την επίδικη διαδικασία «Οι παρεχόμενες εξηγήσεις του οικονομικού φορέα, ιδίως ως προς τον προσδιορισμό οικονομικών μεγεθών, με τις οποίες ο προσφέρων διαμόρφωσε την προσφορά του, αποτελούν δεσμευτικές συμφωνίες και τμήμα της σύμβασης ανάθεσης που δεν μπορούν να μεταβληθούν καθ' όλη τη διάρκεια εκτέλεσης της σύμβασης.» Συνεπεία των ανωτέρω, οι σχετικοί ισχυρισμοί της προσφεύγουσας πρέπει να απορριφθούν.

23. Επειδή, με τον ενδέκατο ειδικότερο λόγο της βάλλει η προσφεύγουσα κατά το μέρος των υποβληθεισών από τη παρεμβαίνουσα εξηγήσεων σχετικά με τα άρθρα του Τιμολογίου Β-1 και Β-2. Από την επισκόπηση των στοιχείων της υπόθεσης προκύπτει ότι σύμφωνα με το άρθρο Β-1 και σχετικά με ξυλότυπους ή σιδηρότυπους επίπεδων επιφανειών, στην τιμή μονάδας θα πρέπει να συνυπολογισθούν και περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων: η προσκόμιση επί τόπου των έργων όλων των απαιτούμενων υλικών για τη διαμόρφωση των καλουπιών, οι εργασίες ανέγερσης του καλουπιού, όπου απαιτείται η απασχόληση εξειδικευμένου προσωπικού, η ανέγερση των πάσης φύσεως ικριωμάτων, η διαμόρφωση κιγκλιδωμάτων, κλιμάκων, ραμπών και διαβαθρών κ.λπ. Από την επισκόπηση της υποβληθείσας από τη παρεμβαίνουσα αιτιολόγησης αλλά και των στοιχείων του φακέλου της υπόθεσης εμφανίζεται ότι σχετικά με τη κοστολόγηση της δαπάνης του Α.Τ Β-2 εκτελέστηκε για απώλεια ξυλότυπου πάχους 1,2εκ με τιμή αγοράς νέας ξυλείας από προσφορά προμηθευτή 200€/μ³. Στην προκειμένη περίπτωση ωστόσο δεν πρόκειται για απώλειες ξυλότυπου που αφορούν αποκλειστικά νέα υλικά, ως αβασίμως υπολαμβάνει η προσφεύγουσα, διότι τότε θα έπρεπε να ληφθεί ως δαπάνη (0,012M X 1,00M X 1,00M X 200€ =) 2,4€/M². Από τα σχετικά άρθρα του Αναλυτικού Τιμολογίου Μελέτης που επικαλείται η προσφεύγουσα δεν προκύπτει ότι οι ξυλότυποι και οι μεταλλότυποι αφορούν αποκλειστικά νέα υλικά, αλλά ειδικά για τ ο Α.Τ Β-1 ορίζεται ότι: «Σε καμία περίπτωση δεν επιτρέπεται η χρήση φθαρμένων ή

Αριθμός απόφασης: 1165/2023

παραμορφωμένων υλικών (ξυλείας, μεταλλικών στοιχείων κλπ.)». Επιπλέον και δοθείσας της ύπαρξης σημαντικών αποθεμάτων μεταχειρισμένης ξυλείας από τη παρεμβαίνουσα, η σχετική δαπάνη διαμορφώνεται σε $(2,40 \times 50\% =) 1,20\text{€/M}^2$. Συναφώς δε, η κρίση της αναθέτουσας αρχής, ως διατυπώνεται στη προσβαλλομένη, ότι τα υλικά που πρόκειται να ενσωματωθούν στο έργο ικανοποιούν τις απαιτούμενες προδιαγραφές παρίσταται πλήρως και ειδικώς αιτιολογημένη, κατ' απόρριψη του οικείου λόγου της προσφυγής.

24. Επειδή, με τον επόμενο ειδικότερο λόγο της προσφυγής της η προσφεύγουσα επαναφέρει τον λόγο που εξετάσθηκε στη σκέψη 14 της παρούσας σχετικά με την κοστολόγηση στην υποβληθείσα από τη παρεμβαίνουσα αιτιολόγηση αναφορικά με την ομάδα Β-3 (Γενικοί Όροι Τιμολογίου Σκυροδεμάτων). Ως ήδη κρίθηκε, εν προκειμένω συνάγεται υποκοστολόγηση στις σχετικές παρασχεθείσες εξηγήσεις της τάξης των 33.331,29€. Επομένως, οι ισχυρισμοί της προσφεύγουσας περί ασυνήθιστα χαμηλής τιμής ως προς το συγκεκριμένο είδος και εργασίες πρέπει να απορριφθούν ενώ, κατά αυτό το σκέλος, οι εξηγήσεις της παρεμβαίνουσας παρίστανται επαρκείς ως διατυπώνεται στη προσβαλλομένη απόφαση της αναθέτουσας αρχής.

25. Επειδή, με τον δέκατο τρίτο ειδικότερο λόγο της προσφυγής της η προσφεύγουσα επαναφέρει τον λόγο που εξετάσθηκε στη σκέψη 13 της παρούσας αναφορικά με τον υπολογισμό της ημερήσιας δαπάνης ιδιόκτητου μηχανολογικού εξοπλισμού, ισχυριζόμενη ότι το άμεσο κόστος για το μεταφορικό έργο στην ομάδα Α-2 υποκοστολογήθηκε κατά 91.5%, καθώς οι εργασίες της ανωτέρω ομάδας «Φορτοεκφορτώσεις – Μεταφορές» κοστολογήθηκαν με εσφαλμένα στοιχεία κόστους. Δοθέντος ότι βάσει των εκτεθέντων στη σκέψη 13 της παρούσας οι σχετικοί ισχυρισμοί της προσφεύγουσας απορρίφθηκαν, και αυτός ο λόγος της προσφυγής πρέπει να απορριφθεί.

26. Επειδή, εξάλλου, *mutatis mutandis* με τα ανωτέρω αναφερθέντα στη προηγούμενη σκέψη, η προσφεύγουσα βάλλει με τον δέκατο τέταρτο ειδικότερο λόγο της προσφυγής της για την κοστολόγηση στις παρασχεθείσες

Αριθμός απόφασης: 1165/2023

από τη παρεμβαίνουσα εξηγήσεις σχετικά με την ομάδα A-3 (Συνεργείο εκσκαφής και Μεταφοράς) και τα προβαλλόμενα διά αυτού του λόγου, ενόψει των ανωτέρω εκτεθέντων, πρέπει να απορριφθούν.

27. Επειδή, έτι περαιτέρω, με τον τελευταίο λόγο της προσφυγής της παραπονείται η προσφεύγουσα κατά των στοιχείων που δηλώνονται στις παρασχεθείσες από τη παρεμβαίνουσα εξηγήσεις σχετικά με το έμμεσο κόστος. Ως γνωστό ο συνταχθείς από τα αρμόδια όργανα του κυρίου του έργου προϋπολογισμός διακρίνεται στο άμεσο κόστος (activity related cost) που είναι το συνολικό κόστος των επί μέρους εργασιών οι οποίες συνθέτουν το φυσικό αντικείμενο του έργου και περιλαμβάνουν τα κόστη υλικών (ενσωματούμενων ή χρησιμοποιούμενων), εργατικών μηχανικού εξοπλισμού και πιθανών υπεργολάβων και στο έμμεσο κόστος (γενικά έξοδα του έργου) που είναι το τμήμα του κόστους του έργου, το οποίο δεν μπορεί να κατανεμηθεί σε συγκεκριμένη εργασία/ες ή λειτουργία/ες, όπως τα γενικά έξοδα του εργοταξίου, τα έξοδα εγγυητικών – ασφαλίσεων, τα γενικά έξοδα της επιχείρησης (το αναλογούν κόστος έδρας επιχείρησης ή/και λειτουργίας κοινοπραξίας), διάφορες κρατήσεις, φόρος εισοδήματος κ.λπ. Από την επισκόπηση της αιτιολόγησης της παρεμβαίνουσας εμφανίζεται ότι στο Παράρτημα 4 προσδιορίζεται, συνοπτικά σε πίνακα, το έμμεσο κόστος του έργου. Στον εν λόγω πίνακα, για το στοιχείο έμμεσου κόστους του πεδίο B2 «Προσωπικό γενικής επιστάσεως και διοίκησης του αναδόχου (εργοταξίου και έδρας), ΕΣΥ άρθρο 15» αναφέρεται «ότι ανθρώπινο δυναμικό εργοταξίου πέραν των ήδη εργαζομένων στον ανάδοχο που θα απασχοληθούν με το έργο και τα έξοδα τους περιλαμβάνονται στα γενικά έξοδα της έδρας», ενώ παρακάτω στο πεδίο B2, αναφέρεται «Το κόστος του εργοταξιάρχη και του μηχανικού έδρας για τους υπόλοιπους μήνες έως την διενέργεια της οριστικής παραλαβής περιλαμβάνεται στην δαπάνη B8. Οι αμοιβές των μηχανικών με παροχή υπηρεσιών συμπεριλαμβάνουν παρακράτηση φόρου 20%, τις ασφαλιστικές εισφορές ΕΦΚΑ τις καλύπτουν οι ίδιοι». Εν προκειμένω αορίστως και αλυσιτελώς προβάλλει η προσφεύγουσα ότι οι ανωτέρω αναφορές είναι περιττές καθώς δεν συνεισφέρουν στις δαπάνες για το κόστος του έργου. Εξάλλου, ως βασίμως ισχυρίζεται η παρεμβαίνουσα και προκύπτει

Αριθμός απόφασης: 1165/2023

από τα στοιχεία της υπόθεσης, για τον υπολογισμό του έμμεσου κόστους του έργου και συγκεκριμένα για την στελέχωση του, κατά την αιτιολόγηση της προσφοράς της αναγράφεται ρητώς για κάθε θέση εργασίας εάν αυτή καλύπτεται από τις δαπάνες του μόνιμου προσωπικού της εταιρείας. Όσον αφορά τον χρόνο συντήρησης έως την οριστική παραλαβή του έργου, η δαπάνη του εργοταξίαρχη και του μηχανικού έδρας περιλαμβάνεται στη δαπάνη B8 χωρίς τούτο να θεωρείται πλημμελώς γενόμενο, τα όσα δε περί αντιθέτου ισχυρίζεται η προσφεύγουσα τυγχάνουν απορριπτέα.

28. Επειδή, προβάλλει περαιτέρω η προσφεύγουσα ότι στο πεδίο B-9 σχετικά με τους τόκους κεφαλαίων κίνησης και γενικότερα το χρηματοοικονομικό κόστος και το κόστος δέσμευσης καταθέσεων για εγγυητικές ελλείπει από την αιτιολόγηση της παρεμβαίνουσας η σχετική δαπάνη για το έμμεσο κόστος. Επιπροσθέτως, διατείνεται η προσφεύγουσα ότι στο πεδίο B-10 εκτός από κάποια αριθμητικά λάθη αντιγραφής οικονομικών μεγεθών από τους ισολογισμούς της επιχείρησης, για τον προσδιορισμό του ποσοστού εφαρμογής γίνεται αναγωγή στο 20% των εξόδων διοικητικής λειτουργίας χωρίς καμία άλλη περαιτέρω τεκμηρίωση. Από την επισκόπηση των στοιχείων της υπόθεσης προκύπτει, εντούτοις, ως βασίμως ισχυρίζεται εν προκειμένω η παρεμβαίνουσα ότι σχετικά με το κόστος δανεισμού και χρηματοοικονομικού κόστους στο κεφ. B9 υπολογισμού του έμμεσου κόστους δεν έχει συμπεριληφθεί κόστος δανεισμού και χρηματοοικονομικού κόστους και τούτο ορθώς, διότι ο δανεισμός και το κόστος εξυπηρέτησης τόκων στους ισολογισμούς της εταιρείας αφορούν τεχνικά έργα για τα οποία υπάρχουν εκχωρήσεις. Εφόσον δε για το επίμαχο έργο δεν προβλέπεται να προβεί η παρεμβαίνουσα σε εκχώρηση, δεν απαιτείται η κατά τις αιτιάσεις της προσφεύγουσας αναφορά, επιπλέον άλλωστε τούτο αποτελεί τον λόγο για τον οποίο δεν υφίσταται στο πεδίο B9 σχετικό χρηματοοικονομικό κόστος για το υπό ανάθεση έργο, καθώς αυτό έχει ενταχθεί στο Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, η χρηματοδότησή του επομένως θεωρείται εξασφαλισμένη, και, ως εκ τούτου, εκτιμάται ότι καθιστά άνευ λόγου τη λήψη δανείου, ως βασίμως διατυπώνει η αναθέτουσα αρχή στο έγγραφο των απόψεων της. Όσον αφορά δε τον υπολογισμό της δαπάνης

Αριθμός απόφασης: 1165/2023

εξόδων διοικητικής λειτουργίας της δεν συμπεριλαμβάνεται στο κεφ. Β10, διότι στους ισολογισμούς της εταιρείας αποτυπώνονται διακριτά τα έξοδα διοίκησης και τα έξοδα διάθεσης αφού τα τελευταία αποτυπώνουν δαπάνες οι οποίες σχετίζονται με υπηρεσίες του εμπορικού τομέα της επιχείρησης και δεν συνάδουν με τα δημόσια τεχνικά έργα εν γένει και το υπό ανάθεση συγκεκριμένα. Συνεπεία των ανωτέρω οι σχετικοί ισχυρισμοί της προσφεύγουσας πρέπει να απορριφθούν, αντιστοίχως δε να γίνουν δεκτά τα όσα αμφότερες η αναθέτουσα αρχή και η παρεμβαίνουσα ισχυρίζονται.

29. Επειδή, κατόπιν τούτων, η προσφυγή πρέπει να απορριφθεί, η δε παρέμβαση πρέπει να γίνει δεκτή. Τέλος, το παράβολο που κατέθεσε η προσφεύγουσα πρέπει να καταπέσει υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου, κατά το άρθρο 363 παρ. 6 του Ν. 4412/2016.

Για τους λόγους αυτούς

Απορρίπτει τη προσφυγή.

Δέχεται τη παρέμβαση.

Ορίζει την κατάπτωση του παραβόλου υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου.

Κρίθηκε και αποφασίσθηκε στις 14 Ιουλίου 2023 και εκδόθηκε στις 3 Αυγούστου 2023 στον Άγιο Ιωάννη Ρέντη.

Η Πρόεδρος
Βασιλική Καραδήμα

Η Γραμματέας
Αναστασία Ρουμελιώτη